Review

Author(s): August Svensson

Review by: August Svensson

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 5 (1903), pp. 409-422

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3436840>

Accessed: 21-06-2016 20:04 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Litteratur.

Sveriges pomologiska förenings årsskrift 1902, tredje årgången. Stockholm 1903.

Det mål, som Sveriges pomologiska förening uppställt för sig: höjandet af vår fruktodling genom vidtagandet af sådana åtgärder, som afse såväl främjandet af fruktodlingen i dess helhet som ock att för den enskilde vara vägledande och upplysande, har föreningen under senaste året, enligt hvad den föreliggande årsskriften gifver vid handen, på ett synnerligen erkännansvärdt sätt sökt uppnå.

Af de af föreningen vidtagna åtgärder, som närmast afse att befrämja fruktodlingen i stort taget, förtjänar i främsta hand nämnas den framställning om inrättandet af en *rikspomologisk centralanstalt* och anställandet af en *rikspomolog*, hvarmed föreningen redan tidigare ingått till regeringen och hvarpå aflåtet svar nu föreligger. Resultatet har visserligen i båda fallen blifvit negativt. Men det oaktadt har saken genom den gjorda framställningen förts anseeligt framåt. Landtbruksstyrelsen, till hvilken ärendet remitterats, har nämligen i sitt till regeringen afgifna afstyrkande utlåtande uttalat, att det måste anses som en för vårt land ganska ogynnsam omständighet, att, oaktadt landet genom egen produktion skulle kunna tillfredsställa sitt behof af frukt, det oaktadt rätt afsevärda mängder af sådan införas från utlandet, »hvilket måste anses till stor del bero på bristande kännedom hos idkarne af trädgårdsskötseln om alla de faktorer, som inverka på odlingen af frukt», hvarför »de missgrepp, som i detta afseende af ett stort antal fruktodlare begås, icke torde kunna förebyggas, förrän inom landet finnes möjlighet till åstadkommandet af noggranna undersökningar af de förhållanden, som inverka på ett gynnsamt resultat af den inhemska fruktodlingen», emedan landets nordliga läge gör, att de rön på fruktodlingens område, som göras i t. ex. mellersta och södra Europa, endast undantagsvis äga betydelse för den sven-

ska fruktodlingen, hvarförutom med hänsyn till landets stora utsträckning och däraf följande olikheter i klimatiskt och andra afseenden »torde åt de försök, hvarom här är fråga, behöfva gifvas en särskild, efter landets förhållande lämpad karaktär, och dessa därför äfven utsträckas till olika delar af riket», om också ledningen af försöken måste utgå från en centralanstalt. Genom detta utlåtande har Landbruksstyrelsen alltså i *sak* lämnat sitt erkännande åt den gjorda framställningen, hvadan planens realiserande på grund häraf närmast torde få betraktas som en tidsfråga.

Att Landbruksstyrelsen ansett sig böra afstyrka föreningens gjorda anhållan, beror dels på de ekonomiska svårigheter, som i och för planens realiserande beräknas möta, dels ock på den omständigheten, att frågan om ordnandet af försöksväsendet på landbrukets område är under utredning inom vederbörande statsdepartement, »därvid försöksverksamheten antages efter hand komma att omfatta äfven här ifrågavarande gren af denna verksamhet».

Ett mera effektivt resultat har föreningen vunnit med afseende på den till järnvägsstyrelsen gjorda hemställan, att denna måtte utfärda föreskrifter om sådana åtgärders vidtagande, som afse förebyggandet af risk för förstöring af frukten vid dess försändning vintertiden, hvilken hemställan bifallits, i det särskilda föreskrifter om åtgärder i berörda afseende utfärdats, hvaremot föreningens anhållan om fraktnedsättning under den fördyrade transport, som med dessa åtgärder är förenad, lämnats utan afseende.

Insamlandet af uppgifter om *de för odling inom olika orter af landet bäst passande fruktsorterna* har fortgått, och hafva från 17 af de olika länens hushållningssällskaps förvaltningsutskott, till hvilka de af föreningens styrelse på basis af de inkomna primäruppgifterna utarbetade förslagen till fruktlistor insändts, utlåtande inkommit, hvarpå föreningen i öfverensstämmelse med desamma framlagt *förslag till fruktlistor för hela landet, länsvis ordnade*.

Detta förslag, hvilket måste betecknas som ett evenemang i den svenska fruktodlingens historia, gör visserligen icke anspråk på att vara det definitiva resultat, hvartill föreningen i berörda afseende vill komma, utan önskar föreningen fastmer få förslaget ytterligare dryftadt inom de olika länen och, därest detta i något afseende skulle visa sig nödigt, kompletteradt. Men trots detta utgör det framlagda förslaget ett så märkligt aktstykke, att det är förtjänt af den allra största uppmärksamhet. Först genom detsammes framläggande torde nämligen en verklig nydaningstid

inom den svenska fruktodlingen vara att förvänta. Ty förslaget afser icke allenast att vara vägledande för fruktodlarne inom de olika orterna, utan detsamma har dessutom genom den affattning, det kommit att få, blifvit af allra största betydelse för den svenska fruktodlingens utveckling i stort taget. Genom den oerhörda planlöshet, som hitintills varit rådande, särskildt med hänsyn till *urvalet af fruktsorter*, hafva sådana abnorma förhållanden skapats som de, hvilka särskildt under det rika fruktåret 1900 bjärt framträdde, i det stora mängder af frukt måste lämnas att ruttna upp å trädgårdslanden, under det samtidigt frukt från utlandet infördes till ett värde, som för nämnda år uppgick till närmare två millioner kronor. Det otillfredsställande i detta förhållande framträder så mycket bjärtare, om man tager hänsyn till att den svenska frukten, för så vidt den hunnit till mognad och full utbildning, står långt framom den utländska, hvad finhet och arom beträffar.

Orsaken till de ogynnsamma fruktodlingsförhållanden, hvarunder vi i vårt land hitintills lefvat, är alltså ingalunda den, att vi icke *kunnat* producera frukt, jämnod med den utländska, utan orsaken till desamma får till mycket väsentlig del anses vara den odling, som nu förekommer i stor utsträckning af olämpliga fruktsorter, hvilka icke allenast i och för sig äro skäligen värdelösa, utan framförallt genom den kolossala variation, hvari de förekomma, medföra, att tillgången af hvarje fruktsort inom hvarje särskild ort blir så ytterligt ringa jämväl under rika fruktår, att fruktens fördelaktiga afyttrande på grund häraf rent af omöjliggöres¹.

Med kännedom om dessa förhållanden måste det förefalla ej litet öfverraskande, då man erfar, att det framlagda förslaget till fruktlistor uppvisar en *enhetlighet* med afseende på urvalet af fruktsorter, som står i den bjärtaste kontrast till den villervalla och oregelmässighet i odlingen, som hitintills genomgående gjort sig gällande i praktiken. Och detta förhållande framstår så mycket betydelsefullare, om man tager hänsyn till att det är *fruktodlarne själfva* inom de olika bygderne, som lämnat primäruppgifterna till förslaget. Ty häri ligger ju en viss garanti för att förslaget ej är schablonmässigt uppgjort.

Såsom prof på förslagets innebörd anföra vi, att *Gråpäron*, en af landets i flera afseenden värdefullaste päronsorter, förordats till odling inom päronodlingsområdet i dess helhet, d. v. s. hela landet utom de tre

¹ Ett eklatant bevis härför lämnas jämväl af förhållandena innevarande år, då den knappa frukttillgången såväl i Sverige som utlandet borde medfört höga fruktpriser. Men det oaktadt har frukten denna höst i Skåne utbudits till pris af 4 å 5 öre pr liter utan att dock kunna annat än med svårighet vinna afsättning.

nordligaste länen, änskönt förslaget genomgående upptager endast fem päronsorter för hvarje län — ett förhållande, som ju måste förefalla lika öfverraskande, som det är tillfredsställande.

Af äpplesorterna, hvaraf genomgående för hvarje län upptagits endast tio sorter, har *Åkeröäpplet*, en af våra bästa, värdefullaste och härdigaste äpplesorter, förordats till odling inom landets samtliga län, med undantag af det sydligaste och de båda nordligaste — till hvilkas odlingsområde det egentligen icke hör — samt Kalmar södra och Gotlands. Härtill kommer, att det förordats till massodling inom hela nyssnämnda område, med undantag af Kristianstads, Kronobergs, Skaraborgs, Östergötlands och Västernorrlands län. Tager man då vidare hänsyn till att endast trenne äpplesorter upptagits för massodling inom hvarje län, måste det förefalla ej litet öfverraskande, att en så god äpplesort vunnit ett så enhälligt förordande, som här varit fallet, då ju fruktodlarne i praktiken tyckas tillämpa en helt annan metod.

Vänder man sig åter till de värdefullare fruktsorter, som hafva ett mera inskränkt odlingsområde, d. v. s. sådana, som med fördel gå till i endast vissa, till omfånget mera inskränkta delar af landet, finner man väsentligen samma enhetlighet med afseende på dem. Sålunda har t. ex. *Gravensteiner*, hvars odlingsområde väsentligen omfattar mellersta och södra Sverige, upp till trakten af Vänern och Mälaren, förordats till odling för hela detta område, med undantag för Älfsborgs län, hvarförutom den förordats till massodling inom hela odlingsområdet, med undantag för Kronobergs, Jönköpings och Södermanlands län.

Med afseende på den tredje af våra värdefullaste äpplesorter, *Kibston*, är förhållandet i det närmaste likartadt. Äfven denna, hvars odlingsområde nära sammanfaller med Gravensteinernas, har förordats inom hela området af mellersta och södra Sverige upp till Vänern och Mälaren — Stockholms och Örebro län i detta fall häri inberäknade —, med undantag för Malmöhus, Kristianstads och Kronobergs län samt norra delen af Älfsborgs län och Kalmar läns södra landstingsområde, ehuru den dock icke förordats till massodling inom mer än trenne af länen.

Det mest karakteristiska med afseende på förslaget är måhända dock förordandet af *Melonäpplet*. Denna ganska goda, ehuru de förenämnda i värde något underlägsna, fruktsort har nämligen förordats till odling inom *hela* södra och mellersta Sverige upp till Norrlands gräns — med undantag för Västmanlands och Värmlands län, till hvilket område

dess odling mindre hör —, samt förordats till massodling inom hela odlingsområdet, med undantag af Gotlands, Östergötlands och Örebro län.

Ikke mindre karakteristiskt är förordandet af det visserligen goda, men dock i värde de förenämnda underlägsna, *Säfstaholmsäpplet*, hvilket förordats till odling inom hela landet, med undantag af det sydligaste och det nordligaste länet, samt dessutom förordats till massodling inom hela området norr om Vänern och Mälaren — till hvilket område dess odling närmast hör —, med undantag af Upplands län.

Det med sistnämnda i värde ungefär jämställda men särskildt inom Stockholm mycket omtyckta *Grågylling*-äpplet har förordats inom så godt som hela södra Norrland och mellersta Sverige och därvid till massodling inom sju af länen.

Esperens herrepäron, en mycket värdefull päronsort, har förordats till odling inom hela dess egentliga odlingsområde — mellersta och södra Sverige upp till Vänern och Mälaren —, med undantag af Östergötlands län.

Då man jämför dessa förhållanden med verkligheten och tager hänsyn till att — som ofvan nämnts — det genomgående varit endast tio äpple- och fem päronsorter, som å förslaget upptagits för hvarje län, måste det förefalla högeligen både öfverraskande och tillfredsställande att finna, det ett så samstämmigt förordande af *samma* fruktsorter, af väsentligen första klassens beskaffenhet, kunnat framkomma i så stor utsträckning, som här skett.

För en hvar med fruktodlingen förtrogen ligger det i öppen dag, hvad en dylik enhetlighet vill säga. Ty väl får man icke som omedelbar följd af förslagets framläggande vänta sig de gamla skräpsorternas utbytande mot förslagets värdefulla sorter. De redan förefintliga få nog allt fortfarande under rika fruktår till mycket väsentlig del lämnas att ruttna upp å trädgårdsländen, då omympning af de äldre fruktträden endast i mera sällsynta fall torde komma att blifva en följd af förslagets framläggande. Men i den mån som dessa frukters bärare falla för yxans hugg eller tidens gnagande tand, skola nya, värdefulla sorter träda i deras ställe och odlas i så stor utsträckning inom såväl hvarje ort som å större områden, att deras afyttrande kan ske i så stora mängder, att härigenom ej blott fruktodlaren skall blifva ställd i åtnjutande af de fördelar med afseende på fraktinbesparing, försäljningskostnad o. d., som annars vinnas endast genom direkta sammanslutningar mellan producenterna, utan äfven konsumenten beredes tillfälle att erhålla

svensk vara, som i godhet öfverträffar den utländska, hvilken han nu, i brist på acceptabel svensk sådan, är nödsakad att inköpa i stor utsträckning och till högt pris.

Men ej nog härmed. Genom detta förslags framläggande har för den svenska fruktodlaren öppnats ännu vidare vyer. Genom odling i stor utsträckning af enstaka fruktsorter af prima beskaffenhet har möjlighet uppstått att på den *utländska* fruktmarknaden i en framtid göra afsevärda landvinningar för den svenska varan. Och denna omständighet — möjligheten att genom det ifrågavarande förslagets tillkomst få den svenska frukten inarbetad på världsmarknaden — måste betecknas som den allra förnämsta förtjänsten hos det framlagda förslaget, emedan densamma uppnås endast genom en omfattande *enhetlighet* med afseende på odlingen.

Men äfven om vi i vårt land på ett mera tillfredsställande sätt, än som hitintills skett, tillgodose fruktodlingen med hänsyn till sorturval, återstår det dock en annan, icke mindre afsevärd olägenhet att afhjälpa med afseende på densamma, om denna, rent ekonomiskt sedt, skall få någon större betydelse, nämligen *fruktens konservering i fullt naturligt tillstånd*. Bristen i detta afseende har hitintills varit en olägenhet, som utgjort en af de icke minst medverkande faktorerna till de abnorma förhållanden, som med afseende på den svenska fruktodlingen hitintills gjort sig gällande, i det frukten måst afyttras på senhösten, hvarigenom dels tillförseln till marknaden under denna korta tid blifvit så oproportionerligt stor, att priset till följd häraf otillbörligt nedtryckts, dels ock frukt-tillgången räckt endast en kortare tid, hvarefter man åter nödgats tillgripa den utländska varan, hvilken på grund af de bättre konserveringsmetoder, som i utlandet tillämpas, i regeln funnits att tillgå året rundt.

Äfven denna olägenhet har Sveriges pomologiska förening sökt afhjälpa. Genom bemedling af direktör C. R. Lamm har föreningen från disponent N. M. Simonsen vid Münchens bryggeri i Stockholm fått mottaga anbud att i nämnda bryggeri få begagna nödigt lagerrum med önskad temperatur i och för utrönandet af *olika fruktsorters förmåga att vid förvaring i kylrum få sin hållbarhetstid förlängd*, och föreningen, som begagnat sig af detta anbud, har härvid uppnått resultat, hvilka med afseende på den svenska fruktodlingens utvecklingsmöjligheter lämna icke mindre vida perspektiv än de ofvan anförda.

I nyssnämnda kylrum insattes den 28 september 1901 vid pass 300 kg. frukt, omfattande 3 till 9 frukter af hvarje sort. Samtidigt insattes i mån af tillgång motsvarande mängd i vanligt, luftigt lagerrum, på

det man härigenom med full säkerhet skulle få utrönt, hur länge det vore möjligt att under den låga temperatur, som rådde i kylrummet, kunna fördröja fruktens mognadstid. Temperaturen i kylrummet utgjordes af $+ 2^{\circ}$ till $+ 1^{\circ}$ C, under det temperaturen vid tiden för fruktens inläggning uppgick till $+ 22^{\circ}$ C i skuggan.

Redan den 31 därpå följande oktober uttogos de insatta päronsorterna, hvadan man visserligen med afseende på dem icke kan draga fullt säkra slutsatser i berörda hänseende. Det visade sig emellertid, att päronsorter, som på detta sätt förvarats, erhöilo sin hållbarhetstid förökad med i allmänhet 15 à 25 dygn. Hvad särskildt *Louise bonne d'Avanches*, *Doyenne du Comice*, *Liegel* och *Napoleon* beträffar, tycktes det, som om dessa vid en dylik behandling kunde erhålla sin hållbarhetstid förökad med 4 à 6 veckor, hvilket rent ekonomiskt sedt måste blifva af omätligt stor betydelse, särskildt med hänsyn till sådana fruktsorter, hvars afyttringstid på grund af deras bristande hållbarhet annars måste förläggas till oktober eller förra hälften af november.

Med afseende på de förvarade *äpplesorterna* har undersökningen varit af mera ingående natur, liksom den ock varit betydligt mera omfattande. Uttagningar och undersökningar af desamma företogos i januari, mars och april. Härvid framgick visserligen, att till och med sådana fall kunde inträffa, att en fruktsort höll sig bättre vid förvaring i vanligt lagerum än i kylrum. Detta var dock väsentligen endast fallet med det i öfrigt ganska värdefulla Boikenäppet. Men äfven det förträffliga Stenkyrkeäppet visade mindre tillfredsställande hållbarhet vid tillämpning af detta slags förvaringssätt, och det mycket goda Åkeräppet, af den vanliga, tegelfärgade sorten, visade vid tillämpning af denna förvaringsmetod visserligen hållbarhet, men var dock tämligen ömtåligt, medan däremot en rödbrun och en ljus, rödstrimmig afart af detsamma visade stor hållbarhet.

Utom nyssnämnda Åkerösorter visade Melon, Grågylling, Gul Richard, Rosenhäger, Cox orange, Ribston, Frösåkers och Ökna lökäpple stor hållbarhet. Särskildt var detta dock fallet med Cox pomona, de ofvannämnda Åkerösorterna och ett par af nedannämnda.

Största uppmärksamhet förtjänar förhållandet med *Charlamovsky*, *Cellini* och *Graevensteiner*. Den förstnämnda af dessa är en tidigt och mycket rikt gifvande fruktsort, användbar äfven som dessertfrukt, ehuru den framför allt är en god hushållsfrukt, hvars odling visat sig lönande äfven under närvarande förhållanden, trots det frukten, som mognar i september, besitter så ringa hållbarhet, att den redan vid pass tre veckor

efter skördandet börjar öfvergå till förruttnelse, till följd af hvilket förhållande fruktens afyttrande måste ske under den mest ogynnsamma fruktförsäljningstiden.

Det visade sig emellertid, att Charlamovsky förmådde vid förvaring i kylrum bevara hållbarheten delvis ännu i *början af april*. Hvad detta betyder i prisskillnad för en fruktsort, som annars måste afyttras i en »handvändning» under den mest ogynnsamma fruktförsäljningstiden på hösten, ligger i öppen dag. Då man vidare tager hänsyn till att denna fruktsorts odling, på grund af dess tidiga och ofantligt rika afkastningsförmåga, är lönande äfven under närvarande förhållanden samt att frukt-sorten går med fördel till i hela landet, äfven i nordliga Norrland, synes häraf lätt, hvilken stor betydelse i ekonomiskt afseende den gjorda upptäckten kan komma att få för den svenska fruktodlingen.

Med *Cellini* är förhållandet i det närmaste likartadt. Äfven denna fruktsort är väsentligen en hushållsfrukt af ordinär godhet och besitter tidig samt mycket rik afkastningsförmåga. Under vanliga förhållanden har fruktens hållbarhet sträckt sig till november månad, eller på sin höjd till jultiden. Men *vid förvaring i kylrum förmår Cellini fullt oförändradt bibehålla hållbarheten till våren* — en upptäckt, som i värde står den förra föga efter.

Det mest öfverraskande resultat, hvartill man vid dessa försök kommit, är dock med afseende på *Gravensteiner*. Och det märkliga är härvid, att denna fruktsort, som, hvad själfva frukten beträffar, hittills måst betecknas som den förnämsta af våra fruktsorter i alla andra afseenden utom med afseende på hållbarheten, nu visat sig i äfven detta afseende öfverträffa alla andra. *Vid förvaring i kylrum förmår nämligen Gravensteiner bibehålla färg och smak oförändrade i 6 à 7 månaders tid*. Då härtill kommer, att Gravensteinern, då den når sin fulla utveckling, öfverträffar äfven de bästa utländska fruktsorter i godhet, så inses lätt, att denna dess nyupptäckta egenskap skall blifva ett det yppersta medel för den svenska fruktodlingens uppryckning. Till följd af densamma ställas vi svenskar i tillfälle att genom massproduktion af Gravensteiner icke allenast så godt som fullständigt obehöfliggöra den utländska varan utan äfven att *uppträda och konkurrera medelst den svenska frukten på den utländska marknaden*. Det är med Gravensteinern, som Sverige i en framtid skall eröfra den utländska fruktmarknaden!

Men utom ofvannämnda uppresa sig äfven andra, ganska afsevärda hinder för den svenska fruktodlingens utveckling. Ett bland de mest

framträdande af dessa är *sättet för fruktaffärens bedrifvande*. Å detta område äro åtgärder högeligen af behovet påkallade, om den svenska fruktodlingen skall blifva verkligt lönande. Torghandeln, sådan den för närvarande bedrifves, särskildt i storstäderna, ligger indirekt nästan fullständigt i de s. k. frimånglarnes hand. Och dessa ofta tvetydiga subjekt hafva sträckt sin verksamhet jämväl till uppköpet af frukten direkt hos fruktodlaren, särskildt i våra förnämsta fruktodlarebygder, hvarigenom fruktaffären i sin helhet till mycket väsentlig del kommit att ligga i deras hand. Detta har medfört, att fruktodlaren ej blott får litet betalt för sin vara utan nödgas därjämte se denna till stor del förstörd under den mest vårdslösa och otillständiga behandling i frimånglarens hand. Frågan om *fruktaffärens ordnande* har därför af föreningen upptagits till behandling, utan att dock något definitivt förslag angående densamma ännu kunnat framläggas¹.

Äfven fruktodlarna själfva visa ofta en häpnadsväckande okunnighet om rätta sättet för fruktens behandling såväl under transporterandet af densamma som isynnerhet vid dess skördande. Detta senare tillgår ofta på det sättet, att frukten, synnerligast om den är svåråtkomlig, *skakas* ned. För att åtminstone förebygga detta ofog har föreningen dragit försorg om tillkomsten af ett par praktiska *fruktplockare*, med hvars tillhjälp frukten kan nedtagas utan att tillfogas någon egentlig skada, allra minst så svår sådan, som då den skakas ned. Den ena af dessa apparater, upfunnen af smedsmästare P. J. Graan och af föreningen vid den täflan, som angående saken utlysts, belönad med första priset, utgöres af en tvåskänklig gaffel, vid hvilken fästats en bågformig skärklinga, som sättes i rörelse genom ett lätt tryck mot en tryckanordning, som anbringats vid nedra ändan af den stång — ett bamburör —, å hvars motsatta ända skärinrättningen är fästad. Genom användning af denna apparat afklippes frukstjälken, och frukten nedfaller i en omedelbart under skördeapparaten anbringad fångare af nät, hvilken kan förlängas med en slang af väf, genom hvilken senare frukten passerar till marken. Genom denna anordning kan arbetet med fruktnedtagningen fortgå utan att behöfva afbrytas i och för fruktens undanskaffande. Den andra fruktplockaren, som konstruerats af maskinisten A. V. Bergholtz och lär vara den förenämnda öfverlägsen i

¹ Sedan ofvanstående skrifvits, har föreningen fattat beslut om upprättandet i Stockholm af en *centralbyrå för förmedling af frukt försäljning*. Denna byrå, som afser att förmedla försäljningen af frukt direkt mellan köpare och säljare, ställes under öfverinseende af Sveriges pomologiska förenings styrelse.

tekniskt afseende, skiljer sig från denna däri, att den saknar väfslangen och har nätfångaren ersatt af en mössformig fångare af skinn. Det tyckes, som om man vid användandet af den sistnämnda fruktnedtagaren skulle kunna fullständigt skydda frukten för att skadas vid nedtagandet. Men däremot blir arbetet med fruktnedtagningen genom användandet af den samma långt mera tidsödande än genom användandet af den förstnämnda, emedan fångaren är så liten, att den rymmer endast vid pass en liter, hvarför arbetet med fruktnedtagningen måste upprepade gånger afbrytas i och för fruktens undanskaffande.

Bland de uppgifter, hvaråt Sveriges pomologiska förening ägnat sin uppmärksamhet, är äfven *spridandet af kännedom om inhemska, värdefullare, hittills föga beaktade fruktsorter*. Detta har skett därigenom, att föreningen dels vid en af sina utställningar lämnat särskild plats för dylika sorter, dels ock uppdragit åt sin styrelse att taga i öfvervägande om åtgärders vidtagande i berörda afseende. Af mera värdefulla fruktsorter, som på detta sätt beaktats, förtjänar nämnas: Sjögesta pippin, en »afkomling af Ribston», hvilken har större frukt än sistnämnda och besitter mycket stor fruktbarhet; en körsbärssort, uppdragen af kärna från Bigarå, hvilken sort visade sig vara nära nog den enda af körsbär, som under förra årets ogynnsamma väderlek uppnådde full utbildning; en päronsort, Trogsta augustipäron, hvilken visserligen står Larsmässopäronet efter i smaken men öfverträffar detta i nästan alla andra afseenden. — Som en egendomlighet hos denna sistnämnda sort förtjänar nämnas, att — trädet bär tornar.

De *parasithärjningar*, för hvilka fruktträden varit utsatta, hafva under de senaste åren mer än någonsin tilldragit sig uppmärksamhet. Och icke minst gäller detta med afseende på *frostfjäril*-härjningarna, hvilka under de senaste åren varit så omfattande, att de förorsakat förluster, som uppgå till milliontals kronors värde.

Dessa förluster hafva visserligen i en mängd fall kunnat förebyggas genom följandet af de anvisningar, som auktoriteter i berörda afseende lämnat. Men å andra sidan visar sig, att man ännu icke är alltigenom på det klara med frostfjärilens lefnadssätt. Och särskildt tyckes detta gälla med afseende på sättet för huru honan kommer upp i träden i och för äggläggningen. Tidigare har man antagit, att detta skedde så godt som uteslutande genom uppkrypande, hvarför man genom att vid tiden för uppkrypandet anbringa limringar eller tjärkransar om fruktträden sökt förebygga detsamma. Emellertid har det visat sig, att frostfjärilshonan funnits fångad å såväl limringar som tjärkransar, hvilka varit anbringade

högre upp i trädet, medan samtidigt icke gjorts någon som helst fångst å de längre ned anbragta limringarne eller tjärkransarne, hvadan honan alltså måste hafva kommit upp på annat sätt, om ock detta torde varit fallet endast mera undantagsvis.

Af de medel, man försökt för frostfjärilens bekämpande, har det bästa resultatet uppnåtts, då man både begagnat sig af limringar på senhösten och använt besprutning med kejsargrönt på vår och försommar. För förstnämnda ändamål är emellertid en *lämplig limsort* af största vikt, emedan därpå väsentligen beror det resultat, som skall uppnås. Om de olika limsorternas lämplighet har stor meningsskiljaktighet rådt. Och föreningen har därför för att få utrönt, hvilken limsort i berörda afseende är att föredraga, beslutat att innevarande höst på olika ställen i landet göra försök med alla kända limsorter.

Hvad vi ofvan anført, torde få betecknas som det väsentliga af de åtgärder i stort, som af Sveriges pomologiska förening under året företagits för vår fruktodlings höjande. Delvis hithörande måste dock också de åtgärder betecknas, som utgöras af insamlandet af uppgifter från skilda delar af landet angående de faktorer, som för året särskildt inverkat på fruktskörden, äfvensom utfallet af densamma. Främst i det förstnämnda afseendet komma de redan berörda frostfjärilhärjningarna, hvarförutom dels bladlösen, dels ock (inom sydligare, sydöstra och mellersta Sverige) vissa svampar, särskildt *Fusicladium* och *Monilia* anställt förödelser. Det har emellertid visat sig, att svältfödda och vanvårdade träd mer än andra angripits, särskildt af svampsjukdomarne, samt att man genom besprutning med kopparvitriol lyckats på flera ställen erhålla dessa sistnämndas härjningar stäffade, ehuru bästa resultatet i berörda afseende visat sig erhållas genom en riklig *kalkbesprutning* af träden.

På fruktskörden under förra året har i synnerligt hög grad inverkat den kalla, regniga väderlek, som då rådde, i det frukten endast i mera sällsynta fall hann till full utbildning. Såsom en öfverraskning för många står i detta fall otvifvelaktigt det förhållandet, att sommarfrukten blifvit sämre utbildad än vinterfrukten. Detta torde närmast bero därpå, att sommarfrukten för sin utbildning kräfver en större värmemängd än vinterfrukten, hvars mognad inträffar vid en lägre temperatur, så att den därför kan uppnå nöjaktig utbildning, äfven om året har ringa värme att bjuda på.

Af skörderesultatet framgår bl. a., att Bigaråerna öfverallt misslyckats; att surkörsbären rönt samma öde, af hvilka dock Ostheimer stått

sig bäst, samt att päronsorterna i allmänhet utvecklats bättre än äpplesorterna. Ja, det har till och med inträffat, att päron under året uppnått en storlek, som icke förut varit sedd, såsom isynnerhet fallet varit med Napoleon i Enköping. Särskildt förtjänar omnämnas, att det förträffliga Gråpäronet utbildats till ätbarhet i skilda delar af landet och tyckes i detta afseende utmärkt sig framom alla andra päronsorter.

Af äpplesorterna hafva Röd astrakan, Transparente blanche, Klaräpple och Hampus visat sig vara de bäst utvecklade af sommar-sorterna, medan af vintersorterna Ölands kungsäpple haft företrädet på såväl Gotland som i Västmanland, ehuru å förstnämnda område äfven Stenkyrke-, Borgherre- och Kalmar glasäpplen relativt väl utvecklats. I Kalmar län hafva Melon-, Alexander- och Grågyllingäpple samt i Västergötland Gult Richard och Åkeröäpple hunnit till god utveckling.

Särskildt anmärkningsvärdt var, hvad å östlandet af Skåne visat sig, i det vid Stenshufvud t. o. m. svarta mullbär och persikor på kalljord hunnit till mognad. Dock är att märka, det rent lokala förhållanden å nyssnämnda plats i mycket väsentlig mån inverkat.

En fråga, som under senaste tiden tilldragit sig allt större uppmärksamhet, är *odlingen af dvärgträd*, hvarmed afses träd, som förädlats på svagväxande rot. Denna fråga har af föreningen under året upptagits till särskild behandling. Af hvad härvid förekommit framgår, att man — som bekant — vid förädlingen användt för päron kvitten och för äpplen antingen dousin eller paradisstammar, därvid dock de sistnämnda visat sig vara allt för svagväxande för att förtjäna rekommenderas till användning.

Dvärgträden växa så grundt, att deras rötter gå endast på 30 cm. djup. Om jorden därför i förväg arbetats med rajoleringsplog till 40 cm. djup och i öfrigt hålles i god växtkraft, behöfver man icke taga nämnvärd hänsyn till alfven, hvilket för stamträden är af så utomordentligt stor vikt vid valet af plats för fruktträdgården. De förstnämnda hafva dessutom visat sig så godartade till sitt växtsätt, att, om de t. ex. af en storm vräkas omkull — något som lätt inträffar, därest de icke försetts med stöd —, de kunna utan vidare sättas upp igen och — växa lika bra på nytt. — För odling på dvärgunderlag lämpa sig endast ett fåtal sorter, företrädesvis äpplen och bland dem isynnerhet Cellini, Charlamovsky, Cox pomona, Guldparmän, Ribston, Ringstadäpple och Säfstaholmsäpple, samt bland päron: Amanlis-, Esperens herre-, Louise bonne d'Avranches, Moltkes-, Williams-, Hofsta- och Gråpäron.

Af den mängd uppsatser, hvarpå årsskriften bjuder, förtjänar omnämnas en af seminarieträdgårdsmästare G. R. Karlström i Strängnäs skrifven varm maning för tillvaratagandet af våra här och där i landet ymnigt förekommande slånbar, hvilka representera stora värden, men nu ofta lämnas obeaktade; en af trädgårdsmästare Edw. Johansson i Söderköping skrifven afhandling om fruktträdgårdens lägen, i hvilken förf. framdrager nya synpunkter för de åsikter, han i närmast föregående årgång af årsskriften häfdade, men otvifvelaktigt bidrager till att — rifva ned åtskilliga af dem; och en af trädgårdsdirektör *Herm. Hallberg* skrifven, synnerligt värdefull uppsats »om orsakerna till felslagna fruktskördar», hvilken uppsats torde vara förtjänt af att isynnerhet begrundas af den stora mängd fruktodlare inom landet, småbrukarne inom landtmännens led, hvilka icke varit i tillfälle inhämta teoretisk utbildning i ämnet.

Af årsskriftens öfriga innehåll förtjänar omnämnas: biografier, åtföljda af porträtt: af Olof Eneroth, »Den svenska pomologiens fader», af fröken Alexandra Smirnoff, dennes värdige lärjunge, hvilken nyligen afslutat en ny, betydligt förökad och mycket förtjänstfullt redigerad upplaga af dr E:s epokgörande arbete »Svensk pomologi», samt af den under året hädangångne, nitiske och framgångsrike »banbrytaren för trädgårdsodlingen i höga Norden», direktör L. A. Ringius.

Årsskriften bjuder dessutom på beskrifningar och afbildningar af en mängd fruktsorter, som äro förtjänta att särskildt uppmärksammas, samt meddelar afhandlingar om trädskötareinstitutionen i Tyskland, om förvaring af stora mängder frukt, om äpplebladloppan, om vår fruktodling m. m., hvarförutom i densamma lämnas förteckning öfver senaste årets trädgårdslitteratur; dessutom innehåller årsskriften en del andra uppgifter af intresse för fruktodlaren.

Det är en betydelsefull insats i den svenska fruktodlingens historia, som genom den del af Sveriges pomologiska förenings verksamhet, för hvilken den föreliggande årsskriften lämnar redogörelse, blifvit gjord — en insats, som där städse skall intaga en bemärkt plats, såsom inledande en ny era i den svenska fruktodlingens utveckling. Och den kommer sannolikt att följas af andra, om ock icke lika uppmärksamhet väckande, så dock icke därför mindre värdefulla.

Att föreningens storslagna patriotiska verksamhet är förtjänt af den största uppmuntran, torde af det anförda oförtydbart framgå. Att den äfven är i behof af sådan, kan man sluta till, då man erfar, att de resurser, hvaröfver föreningen förfogar, ingalunda äro så lysande, som man

af föreningens utförda verksamhet skulle hafva skäl att förmoda. En dylik uppmuntran kan äfven den enskilde lämna, bl. a. genom att — sluta sig till föreningen. Medlemskap i densamma kan vinnas af enhvar, för vår fruktodlings höjande intresserad person, hvilken för inträde af föreningsmedlem anmäles och af styrelsen antages. Årsafgiften är 3 kronor, och för denna erhålles föreningens, med ett större häfte pr år utkommande årsskrift, hvilken lågt räknadt mer än väl är värdt detta belopp, hvarförutom föreningsmedlem erhåller fritt inträde vid de möten och utställningar, som af föreningen anordnas, samt nedsatt biljettpris vid resorna till desamma. Föreningsmedlemsantalet uppgår för närvarande till något öfver ett halft tusental.

Årsskriften kan äfven enbart köpas till ofvan angifna pris och är, särskildt hvad den senast utkomna beträffar, förtjänt att på det varmaste rekommenderas. Icke minst gäller detta de i densamma förekommande *fruktlistorna*, hvilka ingen för vår fruktodlings höjande intresserad borde underlåta att taga del af.

August Svensson.

Bostadsfrågan. Föreläsningar hållna vid Stockholms Arbetareinstitut hösten 1902 af *Axel Raphael*. 102 sid. Pris 1 kr.

Stockholms bostadsfråga. En undersökning af *J. H. Palme*. 27 sid. Pris 40 öre.

När på mötet i Eisenach 1873, där den tyska »Föreningen för Socialpolitik» bildades, bl. a. äfven *bostadsfrågan* kom till behandling, framhölls af den utmärkte statistikern Engel, att frågan om »bostadsnöd» i Tyskland visserligen var ganska gammal men först på 1840-talet börjat att på allvar kombineras med frågan om *bostadsreform*, särskildt med afseende på de kroppsarbetande klassernas behof, samt att mycket hade sedan dess blifvit gjordt men ännu mycket mer återstod att göra för ernående af goda bostadsförhållanden för den stora massan af befolkningen. Nu, trettio år senare, torde något liknande med fog kunna sägas här i Sverige. Nog har, isynnerhet under senaste tre årtionden i vårt land, icke blott allt emellanåt talats och skrifvits om utan äfven här och där tagits löftesrika initiativ till bostadsreformer; och likväl kunna de tvenne skrifter i bostads-